

POPOTNIK.

List za šoló in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Heiserstrasse 8 v Maribóru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Posamne misli o vzgoji, pouku in učiteljstvu. — A. M. Slomšek. — Kruh in voda. — Logika — Pismo Popotu. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe. — Listnica. — Inzerati.

Posamne misli o vzgoji, pouku in učiteljstvu.

Piše Armin Gradišnik.

6.

Kar se tiče zdravstva, šola res nima ravno pozitivno postopati in delovati. Vse delovanje šole v zdravstvenem oziru je le obvarujoče, prophylaktično. A zato pa ni izključeno, da bi se učitelj ne ugloobil temeljiteje v nauko hygiene. On sè svojim upljivom sega tudi v kroge zunaj šole, to pa osobito na kmetih! — Tu je narodni učitelj dostikrat jedina inteligentna osoba, k njemu se prostak zaupljivo zateka, poprasujoč ga za совет v tej ali onej stvari. Ali mu ga bode odrekel? Žalostno, če mu ga mora odreči, ker svetovati ne vé in ne zna... Koliko dobrega more učitelj učiniti med ljudstvom tudi v zdravstvenem oziru! Pobrinimo se resno, ysestransko biti učitelji ljudstvu. — narodni učitelji!*)

7.

Če je komu potreba pri svojem poslu trdnega zdravja, potem gotovo v prvej vrstjej ljudskemu učitelju. Učitelj mora po 6 in tudi več ur na dan govoriti, kretati se mu je v zaprtej, često slabo ventiliranej sobi, kjer biva okužen vzduh — tu mu je delovati večino svojega življenja! Pri vsem tem pa mora duh učiteljev biti vedno veder in buden in veselega srca, naj se giba učitelj

*) Usojam si navésti par hygieničnih del, ki je za dobra poznam. „Die Gesundheitslehre als Unterrichtsgegenstand“ von Dr. Albert Sigel (Besondere Beilage des Staatsanzeigers für Württemberg, 1875., Nr. XX., Stuttgart, 7. September.

„Gesundheitslehre für Schulen“ von C. Reclam, Professor der Medicin et Polizeiarzt in Leipzig. (Leipzig & Heidelberg, C. F. Winter, 1865., 8°, 31 Seiten.)

J. Heule, „Handbuch der systematischen Anatomie des Menschen.“ 3 Bd. II. Abth.: „Handbuch der Nervenlehre des Menschen.“ (Braunschweig, Vieweg & Sohn. 1879.)

„Die Gesundheitspflege im Allgemeinen und hinsichtlich der Schule im Besonderen.“ Uebersichtlich dargestellt für Lehrer nach seinen Erfahrungen im städtischen Pädagogium und in der k. k. Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt in Wien, von Dr. Moriz Gauster, k. k. Sanitätsrath, Primarius der niederösterreichischen Landesirrenanstalt in Wien etc. (Wien, A. Pichlers Witwe & Sohn, 8°, VIII., 301 S. und 1 Tafel Abbildungen.)

„Gesundheitspflege für Haus und Schule“ von Dr. Perzet de Corral, Oberstabsarzt ausser D. (3. Aufl. — Karlsruhe, A. Bielefeld, Hofbuchhandlung, 1876. Kl. 8°, XI. und 110 Seiten.)

Naposled naj še omenimo izvrsten list „Gesundheit“, (Zeitschrift für öffentliche und private Hygiene in Frankfurt a/M.) ki stane na četrta leta 4 nemške markke ter prinaša tudi izborne članke o šolskej hygieni.

mej živo, nemirno mladežjo. Da, krepko telo pa veliko sree posedati mora ljudski učitelj, da bode vzmogel povsem biti pravi mož na odmerjenem mestu, da bode v stanu, zadostiti mnogoterim, težavnim mu dolžnostim!

In če si ogledamo v novejem času vrste mlajših učiteljev, li zapazimo na njih ono zdravje, katero smo pri njih pričakovali? Žal. — da ne. Slednja leta po nekod na Slovenskem neizprosna Morana strašno pobira svoje žrtve med mladim, nadopolnim učiteljstvom. Kam nas devêde to, ako še pojde tako kaj časa naprej? Tužna nam majka!

8.

Če hočemo po vsem zaslediti vzroke, ki rušijo učiteljem ljubo zdravje, baviti se nam sprva ni z učiteljem, uže delujočim, — marveč poseči moramo v dôbo njega mladosti, v čas njegovega **šolanja**.

Učiteljstvu, narodnemu učiteljstvu posvetijo se večinoma mladeniči, ki so neimovitih starišev otroci; le redki so slučaji, da bi premožni ljudje dajali svoje sinove na učiteljišča.

Navadno se je učiteljiščniku koj s početku svojih studij boriti z najbridkejšimi težkočami. Hrane nima dovolj in pristojne, sobica, v kateri stanuje, največkrat je mala, zaduhla in vlažna in tudi obleka ga ne varuje zadosti mraza. Po tem takem pač ni čudo, ako se uže v tej dôbi mlademu dijaku često ucepi kal, iz katerega se pozneje izcimijo razne telesne, pa tudi duševne napake in bolezni.

Ker je reven, preživiti se mora sam. Čez dan v prostih urah poučuje po hišah ali pa si zasluži s kakim drugim postranskim opravilom to, česar mu je treba v živêž in stanovanje. Noč pa, ki je namenjena počitku, spanju — uporabljavati mu je v lastno učenje, da zadosti zahtevam strogih mu učiteljev....

Nič pa mlademu bitju več ne škoduje ter vse njega živčevje bolj ne razburi, nego to, ako si prikrajša nočni počitek.

9.

Vsak nadmerni napór — bodi si to telesni ali pa dušni — vzroči oslabljenje moči. Dosti pripravnikov pa po naših učiteljišcih mora delati nad svoje sile, če hoče zadostiti tirjavam svojih učiteljev in — živeti. Ni torej čudo, da mnogo učit. kandidatov, nastopivših dejansko učiteljevanje, koj opeša, hira in — podleže.

Učiteljiščnik ima posla dovolj — ako mu je resno mar bodoči stan — z lastnim učenjem. Ne preostaja mu časa, da bi se ukvarjal s postranskimi opravili. „A sila kola lomi.“ Kaj hoče? On mora kaj zaslužiti, mlad želodec je precej lakomen... Res, da imajo nekateri učit. gojenci državne štipendije, a to so le nekateri, a tudi ti ne morejo izhajati, če nimajo od kod še pomoči. — Vidi se torej, da se dandanes učiteljski pripravniki pri nas ne morejo povsem posvetiti takó svojim studijam, kakor bi bilo to želeti na dobro njih zdravju in izobraženju. Zato naj se jim ponudi prilika in možnost, da bodo to mogli! To pa je naloga države.

10.

Zdrav in trden mora učitelj biti, če hoče z veseljem in tudi vspešno opravljati težavno svojo službo. Da bode pa bodoči učitelj in odgojitelj lahko telesno krepak in duševno čvrst, v to treba je uže za dobe njega šolanja pozor imeti. Življenje naših učiteljsčnikov za časa njihovih studij pa ni in ne m o r e biti tako, kakoršno bi m o r a l o biti; to uvideli smo iz prejšnjih razmišljanj. Po tem takem bodo pač naši državni šolniki — prej ali slej — misliti morali na to, kako v okom priti temu zlo. — Po nekod na Nemškem, vzlasti v Prusiji, pa tudi v Švici, imajo učiteljski pripravniki v seminaru svoje stanovanje, svojo hrano in postrežbo. Vse to priskrbi jim država. Tu tedaj kandidat živi lahko le svojim studijam ter se lahko dostojno pripravlja za bodoč mu poklic. Mislim, da bi ne bilo napačno, tudi po naših učiteljskih uvesti take i n t e r n a t e. (Dalje sledi.)

Anton Martin Slomšek,
pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

Na pol sirota, želel je najbolj, srečno izšolati se; zato so se mu knjige in samota še bolj priljubile, — v Bogu pa je iskal tolažbe. Tudi v počitnicah bila mu je samota najslajše vedrilo in krepčilo. Najraje sprehajal se je ob znanem hribčku sv. Ožvalda, dokler jo ni zavil do mežnarja po ključ od cerkvice, v kateri je svojo molitvico opravil, z lece pa se vadil v pridgovanju. Še kot vladika imenoval je to cerkvico „središče svojih mladostnih spominov“, — in doživel je preredko veselje, da jo je — vso prenovljeno — leta 1857. blagoslovil ter na onem griču kot knjezo-vladika božjo besedo oznanjeval, na katerem je kot pastirček in dijak pridigovati poskušal.

Ker je štel takrat celjski gimnazij le 6 razredov — 6. razred začel se je v jeseni leta. 1819. — 7. razred v oktobru 1849. l. — in 8. razred pa dne 15. sept. 1851. l. — odločil se je šolanje v Ljubljani nadaljevati. Ko pa izvé, da je v Senji mogoče 7. in 8. razred v enem letu dovršiti, poda se od tod v ono primorsko mesto, od koder se vrne z odličnim spričevalom. A kako ga zaboli, ko dobi kot prositelj za sprejem v celovško duhovnico odlok, da tukaj nima senjsko spričevalo polne veljave, in da bo treba, najbolj zaradi naravoslovja, 8. šolo tukaj absolvirati. — V Celovcu se je v slovenščini uril s toliko večjim vspehom, ker se je v Senji z ilirščino seznanil.

L. 1821., v katerem mu jo še oče umrl, vstopil je, svojemu lanskemu sklepu zvest, v duhovnico v Celovcu. Tam je kmalu prekosal v slovenščini vse bogoslovce tako, da je bil po ravnateljstvu naprošen jim slovnico slovensko prednašati, kar je tudi z velikim veseljem storil ter to šolo z navduševalnim nagovorom otvoril. Ob jednem bil je tudi knjižničar in tu v knjižnici prebiral je prav pridno, izerpoval je ter nabiral gradivo za prelaganje na slovensko za svoje slovenske odgojence. Take, po njem izvršene naloge, so se v slovenskih urah tudi prednašale. — Po prestanih študijah v semenišču zahvalil se mu je

ravnatelj še posebno za trud. Njegovi sobogoslovci pa, svedoki njegove nenavadne marljivosti, so si že takrat na uho šepetali, da zna glayo tega vrlega mladenca kedaj škofova mitra kinčiti.

Dovršivši tretji tečaj bil je na dan male Gospojnice l. 1824. v mašnika posvečen, pa svojo prvo mašo ni bral na Ponikvi, ampak v Ulimju, kjer je bil njegov dolgoletni dobrotnik zdaj za župnika, češ, ta mi je na noge pomagal, njemu gre tedaj čast in veselje tega dneva.

In ko je Anton Slomšek tudi 4. tečaj dovršil, prišel je v jeseni l. 1825. za podžupnika na Bizeljsko, l. 1827. pa v istej lastnosti k Novi cerkvi pri Celju. Že takrat živel je strogo bolj za sebe. Delaven kakor mravlja bil je pravi uzor gorečega dušnega pastirja. A motil bi se, kdor bi mislil, da je bil Slomšek čemeren, nepriljuden, ali pa mrtev za kako veselico. To ne; marveč prav ljuba mu je bila družbena zabava. Samo za veliko, napréjeno tovaršijo mu ni bilo, najmanj pa za tako, v katerej ceremonije in moda odkrito prisrčnost dušite. V malem krogu dobrih prijateljev pa je bil vsikdar rad; ž njimi se je šalil, tudi prijazno zabavljal je, celó nedolžne družbeue pesmice je sè svojim zvonečim glasom spremljal. Poetično nadarjen zložil je sam mnogo takih pesmic, katere so se takoj med Slovenci udomačile in so dandanešnji pravo narodno blago. — „Vinograd obdelvati“ — „Preljubo veselje“ — „Glejte, že solnce zahaja“ — itd. so zlata vredne pesmi njegove. — Iz vseh njegovih pesem veje ljubezen do svojega zanemarjenega naroda in njega lepe zemlje, zlasti očetovska ljubezen do sploh nenavadno nadarjene slovenske mladine, nade naše. Pa tudi pesmi v višjem pomenu zlagati mu ni delalo nobene težkoče. Kako lepo je poslovenil Schiller-jev „Zvon“, — in, ali niste mojsterski pesni „Slovo od Žolcpaških planin“, — „Huda ura“ — itd. kot govornik pa je bil nedosegljiv, in ljudstvo je djalo: „Da tako govorijo, kakor da bi rože sadili,“ — zdelo se je namreč njegovim poslušalcem, kakor da jih vodi po pisanem logu med drevjem in cveticami. Rabil je kratke, jedernate in razločne stavke, ter rad vpletal primerne, včasí celó pikre izreke in pregovore, kakoršnih je imel vedno v obilici na razpolaganje.

L. 1829. postal je špiritual v celovškeje duhovščini. Tam je, kot izborni deloljub teologe spodbujal in navduševal, naj se, nastopivši službe, poprimejo poučevanja mladine; vadal jih je v koralnem in cerkvenem petju, in da bi se to toliko temeljiteje zgodilo, uril se je še sam v igranju na glasoviru in „generalbasu“. Preveliko truda porabil je pri bogoslovcih na slovenščino, kajti vedel je, da mora, zlasti govornik, imeti oni jezik v popolnej oblasti, v katerem mu je prednašati; osobito pa se sme zahtevati od duhovnika, da božjo besedo v vrednej posodi in prazničneje obleki, tedaj v dostojnej blagoglasnej obliki svojemu vernemu ljudstvu podaje. To je bil jedini povod Slomšku poganjati se z vso odločnostjo za slovenščino, a njemu so njegovi sovražniki — kdo pa je brez njih?! — druge namene podtikali, ter ga kot sumljivo osobo s „zaupnimi možmi policijsko nadzorovali“. Pa mož Slomšek, kateremu ni njegova čista vest niti trohice očitati imela, hodil je svojo ravno pot naprej, in ni trajale dolgo, ko si on poleg ponižanja gnjusnih ovaduhov celo zaupanje svoje vlade na častni način pridobi, česar bomo kmalu prepričani. Ko je na novo oživel ono slovensko šolo pri teologih, odloči se v ta namen spisati slovensko

slovnico, katera se nahaja v rokopisu med njegovo literarno zapuščino. Na tem zavodu je dalje spisal: „Krščansko devišstvo“, „Življenje srečen pot za mladenče“ in „Vaje cerkvene zgovornosti“ v „Drobtinicah“ leta 1862. Pa tudi pedagogike in praktične metodike poprijel se je tukaj ter bodoče katekete ob enem za šolnike pripravil, med tem pa gradivo za njegovi pozneje izdani knjigi „Blaže in Nežica“ 1842 in „Ahacel-nove pesmi“ 1832 — prirejal. Prvi sad njegovega truda na šolskem polju so bile tako zvane nedeljske slovenske šole (za preoddaljene kmetske otroke), v katerih se je podučevalo več ali manj v branju, pisanju, računanju in petju, in o katerih se po strokovnjakih trdi, da so v 10 letih za občno, tedaj narodno izobraženje ljudstva več storile, nego ultra-nemške šole v 50 letih, zakaj? — zato, ker so bile na narodnej podlagi osnovane, posluživše se izključljivo le materinščine, tega najizdatnejšega, ker naravnega sredstva.

O zavidanja vredni duhovniki, ki ste imeli srečo in čast imenovati mōdrega rodoljuba svojim špiritualom! — Pa ravno tako omilovanja vredni pripravniki, oziroma šolniki po Slovenskem, kateri še vedno zamanj pričakujemo svojega Slomškega, da bi radikalno prestrojil naša sedajna učiteljišča v smislu zdrave pedagogike, na podlagi neovrgljivega, vsem svobodnim in omikanim narodom svetega načela: Ljudska šola ima biti povsod in vsikdar podlaga narodnej omiki, tedaj izobraževališče naroda na narodnej podlagi. Take šole za narod, recimo narodne šole, imajo Nemci, Italjani, Francozje itd. Tudi mi, po omiki hrepeneči Slovenci jih hočemo, jih moremo, jih moramo doseči; naša ustava (konstitucija), še bolj pa naš vladar, potomec zarad pravičnosti posebno slovečega habsburžana, sta nam porok zato; a brez boja ni zmage. „Sè združenimi močmi“ se mnogokaj pridobi; pravica še tudi dandanes zmaguje in bo tudi v tem prej ali slej — zmagala, posebno tedaj, ako se vsak na svojem mestu, v svojem delokrogu, možato trudi občeuzornega Slovenca Slomškega tudi v vstrajnosti in delavnosti kolikor toliko posnemati.

Redka vztrajnost in delavnost svedoči o res trdnj volji Slomškega in o jeklenej značajnosti njegovej. — Njegovo nadaljno plodovito delovanje je naravna posledica onih lastnosti, modro spojenih s taktom in doslednostjo.

Na prigovarjanje — ustanovil je sedaj slovenski učni tečaj za vnanje slušatelje, katerega so pohajevali večinoma pravniki, pa tudi višji uradniki, kajti vlada ga je pooblastila izdajati državno-veljavna spričevala o znanju slovenskega jezika! Da mu je poleg tolikega posla še preostajalo časa spisati Marijne pridige (glej „Drobtinice“ 1847. l.) in veliko delo „Evangeljska hrana“ v treh zvezkih, delo, katero zlasti pridigarji prehvaliti ne morejo, se je res čuditi.

Dobro vedoč, da se človek nikoli ne izuči, in da „več oči več vidi“, porabljal je svoje počitnice v obiskovanje raznih krajev, zavodov in oseb, pa je tudi o svojem potovanju — večinoma peš — vestno poročal stolnemu proštu g. Fridrich-u, kar se jako lepo bere v Kosarjevej knjigi na str. 22.—38., kjer končuje: „Nič popolnega ni pod solncem!“ (Dalje sledi.)

„Kruh in voda“

Praktična obravnava ber. spisa šte. 42 v II. Berilu.

1. Uvod.

Česar nam je treba za življenje? — Živeža, stanovanja in obleke. — Kateri rokodelci nam narejajo stanovanje? — Zidarji, tesarji, mizarji itd. — Kateri nam delajo obleko? — Tkalec, krojač, čevljar itd. — Kateri rokodelci pa nam za živež skrbé? — Mlinarji, peki, mesarji itd. — Kje nam zraste naš živež? — Na polju in vrtu. — Kdo še nam daje živež? — Živali. — Imenujte živež, kateri zraste na polju in v vrtu! — Krompir, repa, fižol, bob, zelje, grah itd. — Imenujte živež, ki ga imamo od živali? — Meso, mleko, tolaščo, jajca itd. — Kateri je naš najnavadnejši živež? — Kruh. — Iz česa je kruh? — Iz moke. — Kakšen kruh poznate? — Imamo rženi, pšenični, ovseni, ajdov, turšičin kruh. — Kdo posebno rad večkrat na dan kruh jé? — Otroci. — Kaj prinesete navadno za kosilo ali obed s seboj v šolo? — Kruh, suhi sad. — Pa so vsi otroci tako srečni, da imajo dovolj kruha? — Ne. — Katerim otrokom večkrat kruha pomanjkuje? — Otrokom ubožnih štarišev. — Kaj morajo tedaj taki otroci večkrat trpeti? — Glad, pomanjkanje. — Kje pa dobijo ubogi stariši kruh, ako nimajo lastnega posestva, da bi jim potrebno žito prirastlo? — Oni kruh ali moko kupujejo. — Zamorejo li taki reveži tudi takrat kruh kupovati, ako so slaba leta in drago žito? — Ne. — Kedaj tedaj morajo revni otroci največ gladú prenašati? — O slabih časih; ako je draginja. — Kaj rečemo, če hočemo revščino te ali one hiše zaznamovati? — Ta hiša je tako uboga, da še kruha ne premóre. — Kaj pa storijo uhogi ljudje in otroci, ako doma kruha nimajo? — Oni pojdejo k sosedu ali znancem kruha prosit. — Kaj storijo stari in slabi ljudje, ako ne morejo več delati in si kruha pripraviti? — Oni gredó od hiše do hiše in si morajo kruha prositi. — Kako imenujemo take ljudi? — Berače in beračice. Ti so omilovanja vredni ljudje. — Kaj pa naj storimo, ako nas pridejo revni otroci ali pa ubožci — berači za kaj prosit? — Mi jim moramo radi dati, če nam je le mogoče. — Kaj storimo, ako ubogim in revnim v sili pomagamo? — Dobro delo. — Ali to pogrešamo, kaj siromaku podarimo? — Ne. — Kdo nam to zopet povrne? — Bog.

Česa si želimo, ako smo žejni? — Pijače. — Imenujte mi raznovrstne pijače! — Voda, vino, pivo, mleko, kava, medica itd. — Katera pa je naša najnavadnejša, pa tudi nezdavejša pijača? — Čista voda. — Ali se tudi zaradi vode ljudem hudo godi? — Navadno ne, ker nam je ljubi Bog dal veliko virov in studencev, da se lahko s hladno vodo okrepečamo. — Kedaj pa bi se nam vendar tudi zavoljo vode lahko hudo godilo? — Ako bi bili na popotovanju v tujih krajih, kjer bi vode ne mogli najti. — Kaj pa bi takrat storili? — Pri bližnji hiši bi prosili za vode. — Ali je žejo lahko trpeti? — Žejo še težje trpimo, nego glad.

2. Učitelj berilo pripoveduje.

3. Učitelj izpraša zapopadek berila.

4. Kateri izmed boljših učencev pripoveduje.

5. Učitelj berilo prečita in učenci ga 1—2krat preberó.

6. Učenci berilo čitajo, učitelj pa povprašuje po manje umljivih besedah ni stavkih, napeljuje učence, da besede nadomestujejo z drugimi ter stavke pojasnujejo, n. pr.:

Kaj se pravi: „o času hude draginje“? — O času, ko je bilo vse drago, posebno živež. — Kaj se pravi: „s planine“? — Z gor, s hribov. — Kakšne stariše je imel Lovro? — Bogate, premožne. — Kaj se reče z besedami: „Daj mi košček kruha?“ — Daj, podari mi nekaj kruha. — Kaj se pravi: „Lovro je bil trdosrčen“? — On je imel neusmiljeno, trdo srce; revež se mu ni smilil. — Kaj se pravi: „mrzlo odgovori“? — Malo se je zmenil za prošnjo; ostro in jezno odgovori. — Kaj rečemo z besedami: „Poberi se“? — Pojdi dalje, ne prosi več. — Kaj se pravi: „Plazil je po skalovju in pečinah“? — Plezal je po kameniti gori. — Kaj se pravi: „Solnce je pripekalo“? — Solnce jo vroče sijalo, bilo je zelo vroče. — Kaj se pravi: „Žeje že je skoraj obnemagal“? — Žeja ga je tako mučila, da ni mogel več korakati. — Kaj se pravi: „Strašno me žeja“? — Zelo, močno sem žejen. — Kaj se pravi: „grižljaja kruha“? — Malo kruha; toliko, kolikor enkrat odgriznemo ter v usta vzamemo. — Kaj lahko rečemo namesto „Solze ga oblijo“? — Začne se solziti, jokati. — Kaj se pravi: „Požirka vode“? — Nekaj, malo vode; toliko, kolikor enkrat požremo. — Kaj se pravi „napeljati“? — Spraviti, pokazati, prepričati. — Katero besedo lahko stavimo namesto „pregrešek“? — Pregreho, krivdo. — Kaj se pravi: „Bog ti povrni kapljo vode stoterokrat“? — Bog ti naj to dobroto poplača. —

Učenci sedaj branje nekolikokrat prečitajo.

7. Nauk se razvije.

Kako se imenujeta fanta našega berila? — Lovro in Jernej. — Kakšnih starišev je bil prvi, kakšnih drugi? — Prvi je bil premožnih, bogatih, drugi pa ubožnih starišev. — Kje sta se dečka prvokrat videla? — Pred Lovrovo hišo. — Zakaj je prišel Jernej k Lovrovi hiši? — Kruha je prišel prosit. — Kaj pa je dal Lovro Jerneju namesto koščka kruha? — Ostre besede. — Kakšnega srca je bil Lovro? — Trdega, neusmiljenega. — Je li Lovro poskusil glad? — Ne. — Kaj je bilo tedaj krivo, da Lovro ni privoščil lačnemu Jerneju grižljaja kruha? — Lovro še ni bil poskusil, kako hudo je človeku, ako ga glad tare.

Kako je moralo biti Jerneju pri srečanju, ko ga je Lovro tako zavrnil? — — Težko, bil je žalosten. — Kedaj sta se dečka drugokrat sešla? — Čez leto dni na gori, kjer je Jernej ovce pasel. Kaj je priglasilo Lovro na goro? — On je zgubljen ovce iskal. — Kaj je začelo mučiti Lovro, ker je že dolgo časa plazil po pečinah? — Žeja. — Zakaj pa ni bil poiskal vode? — Ker ni vedel za vir ali studence. — Česa prosi tedaj Lovro Jerneja? — Vode. — Kaj pa je rekel Jernej? — Le pojdi naprej, za te nimam vode. — Jeli on tako mislil? — Ne. — Zakaj pa ni Jernej na prvo besedo Lovru vrča ponudil? — Da bi se Lovro spomnil svoje trdosrčnosti. — Kaj pa je storil potem Lovro? — Jokal je in za odpuščanje prosil. — Je li bil Jernej tudi trdosrčen? — Ne, on je bil usmiljenega, dobrega srca. — Zakaj pa se je Lovro Jerneju usmilil? — Ker je Jernej že poskušal, kako je človeku, če mu česa manjka. — Še imamo tudi dandanes uboge ali revne otroke? — Da. — Je li dobivajo tudi taki otroci, ki imajo dovolj kruha? — Da. — Katerega dečka bi morali otroci

posnemati? — Jerneja, ki je imel dobro, usmiljeno srce. — Kakšni bi ne smeli biti? — Trdosrčni in neusmiljeni. — Kaj pa je storilo Lovra trdosrčnega in neusmiljenega? — Premoženje njegovih starišev, da ni nikoli sile poskusil. — Kaj pa je bilo krivo, da se je Lovro Jerneju usmilil! — Ker si je Jernej že pomanjkanja poskušal. — Glejte! tudi med vami so nekateri, ki imajo za kosilo in južino več kruha s seboj, nego ga povžijejo. Nekateri med vami so pa ravne sirote, ki se ne morejo do sitega najesti.

Otroci premožnejših starišev tedaj podelite součencem košček kruha ali kaj družega, ako vas prosijo. To, kar bode kateri ubogemu podaril, to mu bode Bog na drugi strani stoterno povrnil. Pridni otroci se naj vselaj ravnajo po besedah, katere je govoril Jezus sam, ko je rekel: „Pomagajte lačnim in žejnim, kajti, kar boste storili ubogim in revežem, to storite meni, in nebeški Oče vam bode to prej ali slej stoterno poplačal.“

Zapomniti pa si morate prigovora, ki se upirata na dogodek, pripovedovan y tem branju:

„Kakor se posojuje, tako se vračuje.“ „Kdor hoče usmiljenje najti, mora sam usmiljenje imeti.“

8. Čitanje se ponavlja.

9. Naloge.

- a) Pripovedujte berilo.
- b) Pripovedujte to berilo tako, kakor da bi nam Lovro pripovedoval.
- c) Pripovedujte (prepišite) tako, kakor da bi nam Jernej to pravil.

Josip Lasbahar.

Logika.*)

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

Uvod.

§ 1. Pojem logike in njena razmera k filozofiji.

Modroslovje ali filozofija je znanost, katera nastaja iz premissljevalne ali umovne obdelave pojmov. Baš zato more se modroslovje razdeliti na toliko delov, na kolikor načinov se pojmi umovno obdelovati morejo.

Pojme pak moremo umovno obdelovati ali brez ozira na njih vsebino ali z ozirom na njo, in to ali z ozirom na stvarno ali na vzorno (idealno) vsebino. Znanost, ki obdeluje pojme brez ozira na njihov postanek in vsebino, imenuje se logika, ona znanost pa, ki obdeluje pojme z ozirom na njihovo stvarno vsebino, metafizika. Estetika pa je oni del filozofije, ki obdeluje pojme glede njihove idealne vsebine. Estetika deli se dalje na estetikó v širjem in ožjem smislu.

Ker je logika znanost, ki obdeluje pojme brez ozira na njihov postanek in vsebino, zato je ona znanost oblična (formalna); ako namreč abstrahiramo vsebino, ostane na pojmu samo njegova oblika (forma). Logika bavi

* S tem delom veleučbenega rojaka in marljivega sotrudnika našega upamo se prikupiti zlasti inteligentnemu učiteljstvu slovenskemu ob enem podatí pa našemú slovstvu lep in važen prinos.
Vredn.

se tedaj z oblikami (formami) in njih zvezo. Predmet logike so obče oblike (forme) pojmov, sodov in sklepov. Zato je logika znanost, katera razklada zakone o oblikah (formah) mišljenja.

Opazka 1. Morejo se li pojmi samo z ozirom na svojo obliko ali formo obdelovati? Ako more človek soditi, tedaj more tudi razlikovati, tedaj more samo na en predmet obračati svojo pozornost. Če znamo vsebino pojma razlikovati od njegove oblike (forme), tedaj lahko izpustimo njegovo vsebino, a pridržimo obliko. S tem n. pr. izrekamo nekaj obličnega (formalnega), če trdimo, da so pojmi **a b** in **a c** podobni, ker se to izrekajoč ne brigamo za vsebino **a, b, c**, ampak trdimo, ka so pojmi **ab** in **ac** medsebnost v takej razmeri, da imajo vkupni znak **a**.

Vzporedna znanost z logiko je algebra, ker tudi ona bavi se z abstraktnimi oblikami. S tem vendar ni rečeno, ka ste te dve znanosti enaki, ker če primerjamo logične oblike (forme) algebrajskim, prepričamo se, da so bitno različne. Vsebina algebrajskih oblik je namreč red občnih brojev, in namestitvev posebnih brojev oživi tako rekoč ono pravilo, ki predstavlja red občnih brojev. Ali broji so abstraktni pojmi in se morejo namestiti z imenovanimi broji; in baš to daje matematičnim oblikam pri njihovej razlagi veliki prostor gibanja.

Čisto druga je pa z logičnimi oblikami, ker pri njih smo uže s prvo namestitvijo v stvarnosti, in baš zbog tega jih ne smemo prostovoljno združevati, ker inace oddalimo se od stvarnosti in pravega spoznanja. Kar smo omenili, naj razloži ta-le primer: Ako imamo pojem **a + b + c + d** iz delov sestavljen, in ako (**a**) znači čutno, (**b**) umni, (**c**) stanovnik, (**d**) zemlje; tedaj teh delov po prvej namestitvi v logičnem oziru ne smemo prostovoljno združevati; ko bi jih združili, dobili bi oblike, katere niso za porabo. Ako jih združimo, kakor gori matematične, dobimo: č u t n o u m n i s t a n o v n i k z e m l j e. Po vsakej drugej združitvi bi pa dobili oblike, ki bi se razlikovale od stvarnosti in ne bi bile za logično porabo.

Opazka 2. Ime logika je iz grškega λογος (logos) = beseda, to je izražena misel. Ali stari Grki niso znanosti, katero mi dandanes imenujemo logiko, zvali logiko, ampak dialektiko. διαλεκτική, disserendi ars. Imeni ή λογική επιστήμη ali τέχνη počeli ste se kasneje rabiti.

§ 2. Razloček logike od dušeslovja.

Logika ima za svoj predmet vse pojme; dušeslovje pa samo d o l o č e n o v r s t o pojmov, in sicer ono, ki se na notranji žitek, to je na dušo ozirajo. Moglo bi se misliti, da se ti znanosti križate, ker imate obe za svoj predmet pojme; pa dušeslovje ne bavi se s pojmi, sodi in sklepi kot takimi, ampak z ono dušno delavnostjo, po katerej nastajajo pojmi, sodi in sklepi. Dušeslovje torej ne motri pojma, ampak pojmovanje; ono se ne ozira na sod, ampak na sojenje in slednjič ne bavi se s sklepom, ampak s sklepanjem; dalje dušeslovje naznanja, v kakovej zvezi je različno delovanje naše duše. Pojmi, ki so predmet logike, so gotovi, ker logika pojme kot podane predstavlja in baš zbog tega niso samo nekateri pojmi, sodi in sklepi njen predmet, ampak vsi. Dušeslovje razlaga okolnosti in pogoje, vsled katerih mišljenje nastaja; logika pa

uči zakone, po katerih moramo misliti, ako hočemo pravilno misliti, in baš zato imenuje se logika tudi *misloslovje*.

Glasoviti Herbart trdi, ka je logika predpis mišljenju. Dušeslovje preiskuje in uči tedaj naravne zakone mišljenja, to je take zakone, po katerih se mišljenje ravna, bodisi resnično ali lažnjivo, logika pa razlaga normalne zakone mišljenja, to je takove zakone, po katerih moramo misliti, ako hočemo pravilno soditi in doseči resnično spoznanje. Namen logičnim normalnim zakonom mišljenja je tedaj istina (resnica), in glavna naloga logike po takem istinito mišljenje razločevati od lažnjivega.

Opazka 1. Pitanje, ki se nam vriva, je, kako najdemo normalne zakone mišljenja? — Do spoznanja prirodnih zakonov nas vodi opazovanje; ali z opazovanjem ne moremo najti normalnih zakonov mišljenja, ker z opazovanjem ne moremo razsoditi, smo li pravilno mislili ali ne, ampak zakoni se morajo z mišljenjem samim najti in z mišljenjem dokazati. Baš zato logika ni le opisujoča, ampak tudi dokazujoča znanost. Da so pa z mišljenjem najdeni in z mišljenjem dokazani zakoni mišljenja tudi resnični, prepričamo se edino po primerjavi, da li je mišljenje, s katerim smo dokazovali logična pravila, s pravili, katera smo dobili s tem mišljenjem, v soglasju ali ne; ako so v soglasju, potem so resnični, ako niso, pa lažnjivi.

Opazka 2. Ker je logika tudi dokazujoča znanost, zato poslučuje se kakor matematika načel in izvodov. Načela so neposredno istinita, izvodi pa postajajo resnični z načeli. Po tem delé se logični zakoni mišljenja na prvobitne in izvodne.*)

§ 3. Logika kot propedeutika, kanon in organon.

Logika uči normalne zakone mišljenja; zato je ona propedeutika ali priprava za vsako znanost. Pod filozofično propedeutiko razumevamo pa ono, kar moramo znati, ako se hočemo natančno spoznati s filozofijo ali s katerim njenim sestavom. Brez pravilnega mišljenja ne more se na modroslovje misliti, in zato je logika za modroslovje znamenita priprava ali propedeutika. Logika pa je tudi kanon ali pravilo, ker uči spoznavati laž; in organon, ker nam daje napotek, kako moramo postopati pri obdelavi drugih znanostij. Iz tega itak ne sledi, da je logika organon mišljenja, ampak samo njegova ravnalka.

Opazka 1. Beseda propedeutika je grškega vira, namreč iz προπαedeutία, προπαedeutική τεχνή ali επιτήμη, ter znači pripravljajočo znanost, in zato se pod propedeutiko razumeva vse, kar pripravlja za tako deločeno znanost. Ker pa logika uči oblike (forme) mišljenja, zato daje ona vsakej znanosti pouk, kako mora obdelovati svoje pojme in zavoljo tega je logika priprava ali propedeutika za vse znanosti.

Opazka 2. Da je logika znamenita priprava za vse znanosti, spoznavamo iz trditve Drobisch-eve, ki v svojej logiki str. 9 pravi: „Kar je matematika prirodnemu spoznanju, to je logika, brez katere ne more niti ista matematika biti, za spoznavanje vsake vrsti.“

*) Drobisch, str. 5.

§ 4. Vrednost in korist logike.

Logika ima dvojno vrednost, in sicer absolutno in relativno. Absolutna vrednost logike je v tem, da zadovoljuje po znanju hrepenečega človeka. Ni li zanimivo znati pravila, po katerih moramo vravnati mišljenje in seznaniti se z razsojo (kritiko), je li mišljenje dobro in pravilno, je li pot, po kateri stopamo, prava, da znanost dosežemo, in slednjič, so li naši načini v preiskavah pravilni ali ne?

Relativna vrednost logike je v njenej velikej porabi pri drugih znanostih. Ni namreč znanosti, v kateri bi se ona koristno ne rabila. Logika je tako rekoč podloga vsem znanostim, ker je znamenita priprava za vsako znanost (glej § 3.). Vsaka znanost obdeluje namreč pojme in dovaja k spoznanju, in baš pri tem podpira logika vse znanosti. Vsaka znanost mora z logičnim redom svoje pojme obdelovati; v vsakej znanosti mora se nadalje tvariina pregledno razdeliti in trditve morajo se na tanko in točno dokazati. Ako hočemo slednjič najti temeljite izvode v tej ali onej znanosti, moramo izhajati iz obstoječih načel in daljni postopek mora biti metodičen. Posebno dobro pa morajo biti taki v logiki izurjeni, ki se bavijo z metafiziko in filozofijo v obče, ker ti znanosti ste izločno abstraktni in spoznanje v njiju more se doseči edino z mišljenjem.

Kako znamenita je dalje logika za vsako duševno opravilo, spoznavamo iz tega, ka je pregrešek govornika ali pisatelja, ki ga stori proti logiki, naj- obéntljivejši. Gradivo mora si govornik in tudi pisatelj tako urediti in razdeliti, da ga lahko in brez truda razumejemo in da so različne, v isto celoto spada- joče misli med seboj v logičnej zvezi.

Posebno velike vrednosti in koristi je logika v znanstvenih in logičnih prepirih. Mnogokrat dogaja se namreč, ka se učenjaki v izvodih ne strinjajo, akoprem izhajajo iz istih sprednikov. Pri takih priložnostih je tedaj znamenito, istinite izvode od neistinitih razločevati in nasprotniku zmoto dokazati. Miš- ljenje namreč, ki je po logičnih pravilih npravno in katero iz istih sprednikov izhaja, mora tudi do istih izvodov priti, in baš zato more samo v logiki dobro večš svojemu nasprotniku v znanstvenem prepiru zmoto mišljenja razkriti in dokazati. Logični pogrešek zavel je uže, kakor zgodovina filozofije dovolj pričā, znamenite modrijane v zmote in baš zato cenijo izurjeni modrijani logiko in jej pripisujejo veliko važnost, ker edino logika more jih varovati pogrešnega mišljenja.

Golo znanje logičnih pravil vendar ni dovoljno, ampak vadba in poraba logičnih zakonov ostri mišljenje in daje prava sredstva k preiskavi v različnih znanostih.

Često sliši se vgovor, da logika ni potrebna, ker zdrav človeški razum uže uči pravilno misliti; ljudje, ki so tega menenja, pozivljejo se na trgovce in gospe, ki pravilno mislijo, akoprem logike ne znajo, ker jim logiko daje uže praktični razum. Tem odgovarjamo, da zdrav razum sicer zadostuje v navad- nem življenju, nikakor pa v strogej znanosti. Logika more se prav dobro pri- spodobiti slovnici. Mnogo ljudi govori namreč ta ali oni jezik, kolikor jim je v navadnem življenju potrebno, prav dobro, ali v sestavljenih konstrukcijah in v pismu ne morejo naprej. Isto tako ni mogoče brez znanja logike uteči laž- njivim sofismom.

S kratka, logika širi spoznavanje in znanje. Ona uravnava mišljenje in dovršuje tako zvano formalno naobraženje. Logika ostri um in podpira s takim načinom pri učenju vsake znanosti; ona je slednjic podloga vsem drugim znanostim s tem, da uči obliko (forme) znanstvenega mišljenja in kaže, kako se one dobro rabiti morajo. (Dalje sledi.)

Pisma Popotniku.

(Nova serija.)

I.

Iz Podravja, na dan sv. Silvestra 1885.*)

Samoten sedim v svoji sobici ter zrem tje v prosto naravo. Kako se je vendar ta sedaj čisto spremenila; vse je nekako nemo, vse mirno in tiho.

Mirno pod snegom počiva priroda

V sanjah najslajših zibaje molči;

Teško čakaje vzpomladi prihoda,

Teško čakaje prijetnejših dni.

Pravi zimski dan, pravo zimsko, dolgočasno življenje je to! — Pred mano na mizi leži več števil „Popotnika“. Sežem po jednej in drugej številki ter je začnem pregledovati in glej! pri tem pregledovanju in prevračanju listov začno me tako raznovrstne misli obdajati.

Predragi mi „Popotnik“! dopolnil si tedaj uže šesto leto tvojega potovanja med slovenskim učiteljstvom. No, v resnici, slov. učitelji smemo na te tudi ponosni biti, kajti ves čas svojega obstanka bil si brez dvombe učiteljski list v pravem pomenu besede, kajti ti nisi zbog same vdanosti do drugih pozabil samega sebe. Javno si se bojeval za pravice narodne šole, javno si se potegoval za čast slovenskega učiteljstva, nisi se ustrašil nasprotnikov, nisi se bal celó sovražnikov, katerih si nekoliko — žalibog — celó pri svojem potovanju po naši mili slov. domovini našel. Toda dragi „Popotnik“, kdo zamore željam vseh ustreci?! da si krepko in neustrašeno grajal vse šolske ovire, naj so došle od katere si bodi strani, baš s tem si se večini slovenskih učiteljev jako primilil.

V minulih šestih letih priobčil si pa tudi marsikater koristen spis, ter spregovoril si s slovenskim učiteljstvom marsikatero tehtno besedo. Vidi se iz velikega števila tvojih marljivih sotrudnikov, da ti duševne hrane ni manjkalo in ti je tudi v bodoče ne bode, saj smo si vsi svesti, da ti bodo tvoji sotrudniki tudi za naprej za zdravo in tečno duševno hrano skrbeli. A, ko bi le imel tudi dovolj gmotne podpore! — Kaj ne, mili „Popotnik“! kako lahko bi z obilnim in dobrim blagom po trikrat na mesec izhajal, ne da bi se tvoja naročnina mnogo povikšala, ko bi ti hotel brez izjeme vsak slovenski učitelj veselo vrata odpirati in te prijazno sprejemati, to je, ko bi te hotel vsak slov. učitelj gmotno podpirati?!

A kaj, ker se še te precejšnje število slovenskih učiteljev nekako boji, če tudi ponižno na njihova vrata potkaš. Ne vem, kaj je temu vzrok, saj vendar vse učitelje podučuješ, navdušuješ in tudi tolažiš pri njihovem trudopolnem delovanju a nam mladim učiteljem si vedno dober in zanesljiv voditelj, kakoršnega nam je v sedanjih, v resnici burnih časih krvavo petreba. — Cenjenim čitateljem „Popotnika“ znan je gotovo spis g. Fr. Jamšeka „Nasveti skušenega učitelja z ozirom na opravičene skrbi resnobe učiteljskega pripravnika sê spričevalom zrelosti!“ v 19. šte. „Pop.“ 1885.

*) Da se mu ne očita samohvala, izreče „Pop.“, kakor je resnica, da je to pismo še le na vdrugično, odločno zahtevanje g. pisatelja — vrlega mu podpiratelja. — kateremu se rad ne zameri, iz „koša“, kjer je že počivalo, izkopal. Naj mu čast, bralci, ki se vtegnejo nad pismom spodkati, tega ne štejejo v greh. „Pop.“

Odkritosrčno moram reči, da si nisem mogel kaj, prečitavši omenjeni spis, da bi ga ne čital še jedenkrat in še zopet jedenkrat. Taki neizkušeni „Miji Brižniki“, ki potrebujemo dobrih nasvetov in vodil od strani starejih izkušenih učiteljev, smo navadno vsi mladi, komaj iz učiteljišča stopivši učitelji. Dasiravno nas je, kakor navaja omenjen sestavek na učiteljišču ta ali uni profesor ali vadniški učitelj in koncem dovršenih študij celo deželni šolski nadzornik na razne slučaje v praktičnem življenju opozoril, vendar se potem premoagokrat v javnem življenju pokaže, da si vkljub vsemu temu na noben način ne znamo pomagati, ter stojimo tukaj, kakor pesnik pravi, „ko slabi trs, ki lomi ga vihar.“

Ko bi ne imel v enakih slučajih na strani dobrih in zanesljivih voditeljev, izvestno bi nam takoj začetka našega delovanja vsi ideali, ki smo jih prej tako gorško gojili, splavali po vodi....

Vidiš, dragi „Popotnik“, take in slične misli so me obdajale ko sem z dobrim blagom napoljene predale v Tvojej torbici pregledoval. Izroči mili mi „Popotnik“ moj iskreni pozdrav vsem prijateljem in pridruženikom tvojih načel! Kakor hitro se mi ponudi prilika, hočem ti zopet poročati. A. K.

Dopisi.

Št. Jurij v Slov. goricah. (Št. lenartško učiteljsko društvo) imelo je dne 3. prosinca 1886 svoje prvo letošnje zborovanje v št. lenartški narodni šoli. Došlo je okolo 11. ure 10 udov, katere je g. Reich, bivši predsednik srčno pozdravil. Ko se je vzelo poročilo o stanju in delovanju društva v minulem letu, iz katerega povzamemo, da je društvo zborovalo Skrat in štelu 15 članov, na znanje, prevzel je predsedništvo novo izvoljeni načelnik g. J. K. Budna, ter navzoče kolegijalno pozdravil in se vsem zahvalil, ki so mu zaupanje poklonili, ter ga predsed. volili. On obljubi, da si hoče po možnosti prizadevati, da se stori vreden tega častnega zaupanja. 3. tečka dnevnega reda bil je govor g. J. K. Budne: o skupnosti učiteljstva, kateri je bil obče pohvalno sprejet.

Od nasvetov mi je omeniti posebno onega, katerega je stavil g. J. K. Budna, namreč: „Naj se voli poseben odbor, katerega naloga bode vse šolske pesmi v št. lenarškem okraju zbrati in urediti.“ Zbrane pesmi se bodo potem v posebno kujigo združile, pomnožile in vsakej šoli v tem okraju doposlale. —“ Ta nasvet se enoglasno sprejme, ter odbor tako voli, da ima na vsakej šoli jeden učitelj to delo prevzeti in do 2. svečana 1886 izgotoviti. Prihodnje zborovanje bode dne 2. svečana v št. lenartski narodni šoli. S. Ž.

Kranjsko, sredi januarja. — V XI. seji Kranjskega deželnega zbora vzprejel se je naslednji postavni načrt po nasvetu finančnega odseka:

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjska ukazujem tako:

„Člen I. § 41. deželnega zakona z dne 9. marcija 1879. l. (št. 13.) se razveljavi v svojej sedanjej besedi ter se glasi odslej:

§ 41. Vodji meščanske šole gre opravilna doklada 200 gld., ravnatelju štiri- in večrazredne javne ljudske šole opravilna doklada 100 gld., ravnatelju trirazredne šole opravilna doklada 75 gld., ravnatelju dvorazredne ljudske šole opravilna doklada 50 gld., ravnatelju jednorazredne ljudske šole opravilna doklada 30 gld. na leto, katera se more premajati v enakih obrokih s stalno letno plačo.

Člen II. Ta zakon stopi v veljavo s 1. oktobrom 1886. l.“

To je torej pričetek poboljšanja materijalnega stanja ljudskim učiteljem na Kranjskem. Malo sicer, a vendar nekaj. — Gg. kolege pa naj ne umanjkaajo, tudi v bodoče še petovati za zboljšanje njih plač. Naposled bode sl.

dež. zbor moral povsem plače regulirati, ter jih vsaj k r a j e v n i m razmeram bolj primerno in pravično urediti, nego pa so urejene doslej.

Veselilo nas je, zvedeti, da je sl. odbor družbe sv. Mohora uvidel, da ni pravilno postopal, priobčivši povest „Doro“. Mi učitelji vemo, kaj je naša národna dolžnost. Želimo le, da nam ne bode nikdar več treba javno kaj spregovoriti proti tej veleceenjeni družbi, katere korist za naš narod sigurno vemo dostojno ceniti.

Tudi v „Tovarišu“ prijavlja nekdo letos životopis prvega našega pedagoga, vladike A. M. Slomšek-a. Mimo tega ga i slovstveno opisuje v ravno tem listu več naš literarni historik č. g. prof. J. Marn. Takó bode vendar enkrat ta plemenit ljubitelj šole in mladine dostojno znan postal našemu občinstvu! — Vse, kar je našega, skrbno preiskujemo in si zapomnimo. Domača knjiga naj nam bode povsem znana. Le v njej zasledimo pravo radost, ljubav in — nado! Ni ga nad glas domači!... Kako lepó pač poje naš Gregorčič:

„Pač sreč le domači glas
Mehkó se in sladkó prilega,
On sreč prav vé izráz
In spet mogočno k sreč sega —
Domač glas le nosi spás!“...

Bruno.

Iz Dunaja 5. januarja. [Izv. dop.] (Naučni minister, dr. plem. Gautsch) kaže jako veliko marljivost. Bodi to tudi res, da „nova mefla dobro pometá“, na drugi strani se ne more tajiti, da je novi minister v malih tednih svoje visoke službo več praktično-administrativnega razuma pokazal in uveljavil, negoli prednik njegov, baron Conrad, v dolgih letih svojega ministrovanja. Komaj je bil dr. pl. Gautsch izdal refermatorične naredbe glede na zrelostne izpite in na dijaške knjižnice, že je tudi ukazal, da se ima po srednjih šolah dunajskih vsakdanji pouk v prvi šoli pričeti ob 9. uri, da bode ugodniše za nežna leta malih dijakov, in potem, da se imajo zrelostni izpiti dovršiti v zadnjih osmih dneh šolskega leta na vseh učilnicah. Tiste naredbe je doposlal drugim deželnim oblastvom, da po njih vraynajo red srednjih šol tudi po drugih mestih. Tukajšnje učiteljstvo sicer ni zadovoljno s poslednjimi naredbami. Ker se imajo takoj uvesti, treba bode hitro prerazdeliti posle posameznih profesorjev, predružačiti sploh šolski red: tudi se obrazlaga oprekanje s tem, ker bodo kasneje dohajajoči prvo razredniki motili pouk po drugih razredih; jako se konečno dvoji, da bi bilo možno vsekoliko zrelostne izpite po mnogih srednjih šolah našega mesta odpravljati h kratu v zadnjem tednu šolskega leta, češ, da se ne bodo dale sestavljati dotične komisije. V naredbah teh se izrečno pravi, da so izdane sporazumljenjem nižeavstrijskega šolskega sveta, toda temu baje ni tako. Ti ugovori neso še prišli v javnost, če tudi bi utegnili biti rabni proti naučni upravi. To pa je znamenje, da se tukajšnja glasila ozirajo v svoji molčečnosti na mišljenje občinstva. Dijaki in roditelji so s temi naredbami ministrovimi jako zadovoljni, kakor se sploh praktično delovanje, katero je novi minister pričel, soglasno hvali. V ta namen bode, kakor se naznanja, dr. pl. Gautsch pstvoval tudi v Prago in v Brno pregledat tamošnje šolske razmere. Osobito bode res koristilo, ako se minister sam seznaní s svojim področjem po mešovitih, dvojezičnih kronovinah. Želeli bi mi, in dela naj se za to, da bi novi minister pogledal tudi na jug, v naše šolske razmere, v katerih toliko trpi nauk naše slovenske mladine!

Že dosedanje delo novega naučnega ministra jasno kaže, da se tudi v področju naučne uprave nahaja polje, katero je, rekel bi, neutralno, odmakneno narodnim in verskim preprirom. Vsa tehniška vprašanja, vprašanja upravne eksekucije spadajo na to polje, kjer se ne moti objektivnost in nepristranost, kjer je možno vladati v duhu praktičnem, gledati na to, kar je koristno in prikladno. Zadnjih naredb ni izsilila nobena stranka, ni konkordat, ni framason-

stvo. Velike, reformatorske ideje neso, a praktične so in utiliterne. In morebiti nam z njimi dr. pl. Gautsch kaže svoj program, da nam namreč hoče biti upravni minister, ki ima pred očmi splošne namene državnega pouka, namene, ki neso zavisni od stoterih strankarskih uplivov in teženj. Ako je res to novega ministra namen, ne bojimo se, da bi s tem namenom ne imel tudi volje, rešiti nam Slovincem vprašanje po naših željah. Naše želje ne skušajo premakniti velikega položaja, niti okrušiti principa. Mi hočemo le pravico v sedanjih mejah šolskih zakonov in zadovoljni bomo, ako uprava naučnega ministra ne bo prezirala nedostatkov v našem šolstvu.

„Sl. N.“

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je šolski občini Velka (Marija Snežna) v emureškem šolskem okraju za zgradbo nove šole 200 gld. podpore.

[Iz c. kr. štaj. dež. šolsk. sveta.] V svoji seji z dne 29. dec. m. l. je c. kr. dež. šolski svet privolil, da se osnove v Liboju (celjski šolski okraj) in v Loki pri Žusenu (šmarijski šolski okraj) zasebni šoli in da se razširite ljudski šoli v Langenwang-u in št. Petru ob Otersbahu v provizorični petrazrednici ter je rešil prošnje za podpore in za priznanje 5letnih doklad.

[Gospod naučni minister pl. Gautsch] inspiciral je pretekli petek češko višjo realko, nemški gimnazij in oboje vseučilišče v Pragu in se je podal od tod iz istega namena v Brn.

[Spremembe v naučnem ministerstvu.] Namesto umirovljenega minist. svetnika Guiewosz-a pride Bittner, namestniški svetnik v Levovu, v ministerstvu. Bittner in sekcijski načelnik Spaun imenovana sta ministerialnima svetnikoma v naučnem ministerstvu.

[Gospod dr. vitez Miklošič] predložil je v zadnji seji dunajske akademije svoje najnovejše delo: Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen.

[Prvo učiteljsišče v Mehiki.] Mehikanski kongres je s posebno naredbo za vzdržavanje moškega pedagogija dovolil 100.000 dolarjev ter pozval odlične učitelje, da izdelajo za ta novi ustav poučni osnov.

[„Obščestvo imeni Mihaila Kačkovskago“] katero ima med galicijskimi Rusi nekako jednak pomen, kakor „Družba sv. Mohorja“ med Slovenci, šteje sedaj 3537 članov. V preteklem letu je izdalo to društvo osem malih knjižic razne ukovite, zabavne in politične vsebine. — Glavni dohodki društva so obresti od glavnice, katero mu je zapustil ustanovnik pokojni Mihail Kačkovskij. Odbor društva posluje jako marljivo in upati je, da se bode članstvo — letni donesek je po jednem goldinarji — v kratkem izdatno pomnožilo. Poleg „Narodnega doma“ je „Obščestvo imeni Mihaila Kačkovskago“ najiminennejše društvo avstrijskih Rusov.

[Število naročnikov glavnih petrograjskih listov.] Najrazširjenější ruski list je leposlovni ilustrovani tednik „Nujiva“, ki je imela minolega leta 78.844 naročnikov. Za njo prihaja politični dnevnik „Svět“ s 32.049 naročniki. Od ostalih, tudi zunaj Rusije znanih listov pa imajo naročnikov: „Novoje Vremě“ 18.305; „Nov“ 15.018; „Petersburgskaja Gazeta“ 12.047; „Novosti“, prva izdaja 8053 druga 8204; „Nedelja“ 6400; „Věstnik Jevropi“ 5612; „Russkaja Starina“ 5004; „Minuta“ 4001; „Istoričeskij Věstnik“ 4168; „Strekoza“ 3644; „Graždanin“ 3021; „St. Peterburgskija Vědomosti“ 1882 in „Birževija Vědomosti“ 856. Kakor pričajo te številke, ni rusko časnikarstvo še polovico tako razširjeno, kakor bi moglo biti z ozirom na velikost občinstva, na katero se more zanašati.

„Sl.“

[Rastlina zoper krvotok.] V Kolumbiji raste, zlasti za kirurge jako važna ratlina, imenom „Aliza“, katera v sebi hranjeva soč, pristno sredstvo zoper vsak krvotok. Ako namažemo s sokom tega grmiča nož, lahko ž njim prerežemo krvne celice, da še celo žile, in kri ne bode tekla. Vonjava ženske rastline pa ima nasprotno lastnost, da pospešuje in celo provzročuje krvavljenje. To skoro neverojetno poročilo objavil je v Londonu izhajajoč strokovnjaški list ter ob jednom zatrjuje, da ta nova iznajdba ni nikaka izmišljotina, marveč gola istina.

Zahvala. Slavni odbor „Matiče Slovenske“ v Ljubljani je tukajšnji šolski bukvarnici blagodušno daroval 15 različnih, zelo zanimivih in podučljivih knjig, za kar mu učiteljsvo izreka najiskrenejšo zahvalo.

Šolsko voditeljstvo pri sv. Jurju na Pesnici, dne 15. januarja 1886.

Jože Druzovič, šolski vodja.

Zahvala. Gospod dr. Franc Simonič na Dunaju podaril je našej šoli lepo število knjig, za katere mu podpisano šolsko vodstvo izreka najizkrenejšo zahvalo.

Šolsko vodstvo sv. Lovrene v Slov. goricah, 19. dne januarja 1886.

Fr. Šijanec, nadučitelj.

Spremembe pri učiteljsstvu.

Gospod Karol Pestevšek, učitelj v Slivnici pri Mariboru in gosp. Lovro Serajnik, učitelj v Prihovi pri Konjicah postala sta nadučitelja na svojih mestih. — Na novo so nameščen marib. učit. kandidatje: G. Ant. Ogorelec, podučitelj v Teharjih; g. Miha Urban, podučitelj v Dobrni; g. Franc Brence, podučitelj v Vojniku in g. Lovro Šah, podučitelj v Novi cerkvi. Nadalje gosp. Fr. Gostinčar, ljublj. uč. kand. podučitelj v Frankolovem. — Gospodična Ana Högelsberger, zač. podučiteljica v Vojniku, postala je zadržna; gđe. J. Watzek je nadomestovalna učiteljica ročnih del v Vojniku.

Listnica

Vredništva: Gospod J. K. pri sv. A.: V dotični zadevi smo sklenili pomirje, zatorej Vašega dopisa ne moremo objaviti. Drugo pa porabimo o priliki. — Gosp. A. K.: Kakor vidite, ste nas to pot premagali. Kedar pa nam določite obljubljeno? — Gosp. A. B. v V.: „Šaljivi Slovenec“ nam je došel, če tudi post festum. Hvala lepa, tudi za poročilo! — Gosp. dr. J. K. v V.: Priscrna hvala! Naravosl. člančič objavimo po priliki. Prosimo nadaljevanje. — Gosp. M. K. v S.: Radi „Logike“ morali smo Vaš sestavek odložiti za prihodnjč. Ne zamerite! — G. F. R. pri sv. B.: Pismo! — G. S. Ž. v št. J.: Kakor vidite, morali smo precej pristriči; držite se v prihodnjč le bistvenih stvari, vse drugo pa raje — zamolčite.

Opravništva: Gosp. T. G. v št. J. in A. Ž. v S.: S doposlanim poravnana je naročnina za l. 1885. — Gosp. J. V. v L. Poslana 2 fl. pobotamo. Ostane še 1 fl. za l. 1885. — Gosp. F. Š. v S.: S doposlanim smo poravnali lanski dolg in Vam za tek. l. 1 fl. 40 kr. uknjižili. — Šola v št. R.: S doposlanim 2 fl. je poravnana zaostala naročnina. 40 kr. smo Vam zapisali za l. 1886.

Tudi današnje štev. „Pop.“ pošljemo še nekaterim naročnikom, ter vljudno prosimo, da nam jo vsak, kdor se ne misli na list naročiti, takoj vrne. Kdor tega ne stori, smatramo ga naročnikom in upamo, da nam v kratkem naročnino dološlje.

Štev. 19.

Učiteljsko mesto

na trirazredni ljudski šoli v Slivnici z dohodki IV. plačilnega razreda se razpisuje.

Prošnje se imajo do konca meseca februarja t. l. poslati krajnemu šolskemu svetu v Slivnici.

Okr. šolski svet v Mariboru, dne 11. januarja 1886.

Predsednik
Hein s. r.